

Роман Любавський

**Повсякденне життя робітників
Харкова в 1920-ті — на початку
1930-х років**

Харків
«Раритети України»
2016

УДК 941 (477-2 ХАР)
ББК 63.3(4Укр)6
ISBN 978-966-2408-04-1 (Структури повсякденності)
ISBN 978-966-2408-42-3

л 93 **Любавський, Роман. Повсякденне життя робітників Харкова в 1920-ті — на початку 1930-х років** / Науковий редактор Л. Ю. Посохова / Передм. О. А. Коляструк; вступне слово Л. Ю. Посохової. — Х.: Раритети України, 2016. — 226 с. — (Структури повсякденності)

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ДРУКУ

Вченою радою історичного факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 5 від 22 травня 2015 р.)

НАУКОВИЙ РЕДАКТОР:

Посохова Л. Ю., доктор історичних наук, професор

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Рябченко О. Л., доктор історичних наук, професор

Лаас Н. О., кандидат історичних наук, науковий співробітник

Книгу присвячено вивченню історії повсякденного життя робітників Харкова в 1920 — на початку 1930-х років. У монографії на широкій документальній базі висвітлено особливості процесу радянзації щоденного життя робітників та формування радянського стилю життя. У результаті дослідження встановлено стратегії і тактики поведінки, до яких вдавалися працівники під час пошуку житла, праці на виробництві, приробітків, придбання товарів і послуг, проведення дозвілля; практики сприйняття / опору / ігнорування соціальних ініціатив радянської влади.

© Любавський Р. Г., текст,
фотоматеріали, 2016
© Тарасов В. В., дизайн
обкладинки, 2016

УДК 941 (477-2 ХАР)
ББК 63.3(4Укр)6
ISBN 978-966-2408-04-1
(Структури повсякденності)
ISBN 978-966-2408-42-3

ЗМІСТ

Робітнича культура в повсякденному вимірі	
<i>Передмова редактора серії (О. Коляструк)</i>	7
Про звичайних людей, які творили історію, про будівничих «Нового Харкова» і не тільки ...	
<i>Вступне слово наукового редактора (Л. Посохова)</i>	11
Повсякденне життя робітників Харкова в 1920-ті – на початку 1930-х років	
<i>Вступ</i>	15
<i>Розділ I.</i>	
Умови життя робітників Харкова в 1920-ті – на початку 1930-х років	33
Житлові умови на початку ХХ століття	34
Переселення із околиць до центру міста	37
Новобудови та стиль життя	42
«Новий Харків» проти «старого»	57
<i>Розділ II.</i>	
Між домом та роботою: повсякденність мобільності робітників Харкова в 1920-ті – на початку 1930-х років	71
<i>Розділ III.</i>	
Умови праці робітників Харкова в 1920-ті – на початку 1930-х років	79
Працівники у виробничому середовищі	80
Чиста людина – радянська людина: техніки тіла робітників	85
Техніка в період реконструкції вирішує все?	89
Працювати по-більшовицькому	93
Травматизм	98
Медичне обслуговування	101

Розділ IV.

Культура і практики споживання робітників Харкова

в 1920-ті — на початку 1930-х років	109
Формування бюджету: заробітки, приробітки, крадіжки	110
Життя на картці	122
Найкращі люди заводу	126
Мир їдальням, війна — приватним кухням	133
Робочі клуби та радянізація дозвілля	138
Не в церкві, а в клубі	146
Як залучити робітників до клубу	155
Радянські ігри: між агітацією та розважанням клубної публіки	160
<i>Висновки</i>	<i>169</i>
<i>Альбом ілюстрацій</i>	<i>175</i>
<i>Джерела та література</i>	<i>193</i>
<i>Іменний покажчик</i>	<i>223</i>
<i>Список скорочень</i>	<i>226</i>